

Odpovědnost za vady obchodního podílu

Adam Juřica

Obsah:

I.	Obchodní podíl obecně a jeho ocenění	1
II.	Právní povaha obchodního podílu	3
III.	Převod obchodního podílu	4
IV.	Vlastnosti obchodního podílu	5
V.	Neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu pro omyl	7
VI.	Význam velikosti obchodního podílu	9
VII.	Prohlášení a záruky převodce	11
VIII.	Základní ekonomická analýza	11

Úvod

Převody obchodních podílů jsou dnes běžnou součástí každého podnikatelského prostředí. Právě proto je potřeba mít jasnou odpověď na případné otázky, které při převodu obchodního podílu mohou vyvstat. Bohužel tomu tak zatím není. Rozhodovací praxe soudů již stačila posunout převody obchodních podílů o notný kus dál a vyjasnila mnohé výkladové problémy. Stále však zůstávají dílčí oblasti, ve kterých si není praxe zcela jistá, jak má postupovat. Jednou z takových oblastí je odpovědnost za případné vady obchodního podílu. Jak se dočtete dál, snažím se na základě rozsáhlé rešerše relevantní literatury a judikatury rozpoznat povahu obchodního podílu, jeho vlastnosti a co z toho vyplývá pro případnou odpovědnost za vady, v tomto případě vady faktické. Na druhou stranu však práce neskrývá fakt, že je písemným podkladem pro ústní presentaci a její koncepce je zaměřena tak, aby se záměrně rozcházela se závěry dvou kolegů, kteří zpracovávají stejnou problematiku. Záměrem tedy bylo poskytnout čtenáři (posluchači) podnět a otázky k zamyšlení, u kterých je očekávána o to podrobnější diskuze.

1. Obchodní podíl obecně a jeho ocenění

Obchodním podílem označujeme pouto, chcete-li právní vztah, mezi společníkem obchodní společnosti a samotnou obchodní společností. Přestože jsou obchodní společnosti i její společníci oddělenými subjekty s majetkovou autonomií, přetrvává mezi nimi pouto vycházející z faktu, že na počátku vzniku společnosti stáli právě společníci (uvažujeme-li, že se nezměnila struktura společníků), kteří definovali zaměření obchodní společnosti a její účel. Jakožto nositelům obchodního podílu jim obchodní zákoník přiznává rozličná práva a povinnosti, která můžeme považovat za obsah obchodního podílu

Při popisu obchodního podílu nesmím opomenout jeho strukturu – stránku kvalitativní a stránku kvantitativní. Kvalitativní stránkou rozumíme soubor práv a povinností, která vůči sobě navzájem má obchodní společnost a společník. Stránkou kvantitativní tu, která označuje velikost podílu na obchodní společnosti a, co je důležité, také jeho hodnotu. Soubor práv a povinností je dán právními normami a dále smlouvou mezi obchodní společností a jejími společníky, ve které mohou vymezit, upřesnit či jinak modifikovat vzájemná práva a povinnosti. Teoretická hodnota obchodního podílu je určena v § 61 odst. 1 obchodního

zákoníku, kde je řečeno, že podíl je „mírou účasti společníka na čistém obchodním majetku společnosti“. Avšak určit hodnotu obchodního podílu je těžší a se znalostí práva si nevystačíme, ba dokonce i účetnictví nám bude málo. V hodnotě obchodního podílu se totiž odráží nejen perspektiva obchodní společnosti, perspektiva sektoru, ve kterém podniká, a ekonomiky celkově, či účetní ocenění majetku, které je velice nestálé, avšak také jméno (běžně označováno jako tzv. „goodwill“), portfolio zákazníků, zda se jedná o tzv. podíl většinový¹, likvidita v případě akcií² a mnoho dalšího. Jen pro doplnění je třeba uvést, že něco trochu jiného můžeme vidět na regulovaných trzích s cennými papíry, kde cena vycházející z poptávky a nabídky je mnohdy formována i na základě jiných skutečností, jako je např. předpokládané chování ostatních investorů (mnohdy iracionální³), otevírání, resp. zavírání krátkých, resp. dlouhých pozic a samozřejmě indikátory technické analýzy⁴.

Pro inspiraci se můžeme podívat také na rozhodovací praxi soudů ve Velké Británii, kde vycházejí z toho, že oceňování podílu není exaktní věda, a proto vyvinuli určité postupy. Pakliže podíl má 75% a více, vycházejí z hodnoty čistého obchodního majetku společnosti. V případě, že podíl činí méně než 75%, při ocenění je procentuálně snižována hodnota, tzn. při podílu nad 50% bude hodnota činit polovinu hodnoty čistého obchodního majetku a nadto zmenšena o přibližně 5%. Při podílu okolo 10%, bude 10% hodnota čistého obchodního majetku ponížena o zhruba 20-30%⁵.

Pro společníky mají význam obě stránky, nicméně v životě se běžně stává, že hodnota podílu na obchodní společnosti mívá větší význam. Daná skutečnost je typická pro obchodní společnosti, jejichž akcie jsou kótovány na regulovaných trzích. Pro nabyvatele účastnických cenných papírů prostřednictvím regulovaného trhu mnohdy kvalitativní stránka nehraje roli, nechtějí se podílet na samotném řízení obchodní společnosti a jedinými právy,

¹ K vlivu menšinového podílu na jeho hodnotu srov. Howie v. Crawford (1990) BCC 330, cf. Bird Precision Bellows Ltd. (1986), str. 658.

² Holt vs IRC (1953) 1 WLR 1488

³ Zajímavá událost pojící se s Českou republikou se stala, když byl tehdejší šéf Komise pro cenné papíry Jan Müller nucen odstoupit a v témže článku se objevilo, že Czech Value Fond investující do českých akcií a obchodovaný na New York Stock Exchange čekají ohromné ztráty. Další den se investoři zbavovali akcií s ticketem CVF, které spadly o 32%. Potíž byla v tom, že daný ticket se pojil s Castle Convertible Fund... Viz. *Financial Times, Czech Markets Watchdog Chief forced to quit*, 11.4.1997.

⁴ Nison, S., 1991, Japanese Candlestick Charting Techniques; nebo Magee, J., Edwards, R. D., 2009, Technical Analysis of Stock Trends.

⁵ Viz Griffin, S., Company Law (third edition), 2000, str. 142-143.

která chtějí vykonávat, je právo na informace a právo na výplatu zisku (dividendy). Primárním cílem je zde zhodnocení volných peněžních prostředků a důvěra v potenciální růst cen akcií dané obchodní společnosti, tedy zisk představovaný rozdílem mezi kupní a prodejní cenou

po odečtení případné daně a poplatků obchodníka s cennými papíry či centrálnímu depozitáři.

Obchodní podíl je také charakterizován nedělitelností a vzájemnou provázaností obou výše zmíněných stránek. Vzhledem k tomu, že předmětem právních vztahů může být jen obchodní podíl jako celek, nikoliv některá z jeho složek, a jejich samostatný právní život je vyloučen, hovoříme o jednotnosti obchodního podílu. Provázanost obou složek obchodního podílu demonstruje mimo jiné K. Eliáš⁶ „...neumožnění děditelnosti podílu (srov. § 116 odst. 2 obchodního zákoníku) působí na snížení ceny, má-li se jeho nabyvatelem stát fyzická osoba, která by uvítala opačné řešení. Podobně, je-li společnost s jedním 80 % podílem a čtyřmi pětiprocentními pak, za současného ujednání, že každý ze společníků disponuje na valné hromadě jedním hlasem, ztrácí většinový podíl valně na ceně...“

. Obchodní podíl tedy vyjadřuje účast společníka na obchodní společnosti, která má určitou hodnotu. Jelikož tato je penězi vyjádřitelná, je logické a je žádoucí, aby mohl být také předmětem právních vztahů. Právě z tohoto důvodu je potřeba určit povahu a s ní se pojící právní úpravu pro případné nakládání s obchodním podílem.

2. Právní povaha obchodního podílu

K určení, zda na obchodní podíl můžeme použít ustanovení týkající se kupní smlouvy a příslušnou úpravu odpovědnosti za vady, je potřeba určit právní povahu obchodního podílu. Obchodní podíl nemůžeme označit za věc. Daná skutečnost vyplývá z definice věci, jak ji podává právní teorie, neboť definici zákonnou momentálně nemáme, kde převládá názor, že věci jsou předměty, které jsou ovladatelné a slouží potřebám lidí⁷. V usnesení ze dne 11.12.2007 sp. zn. 29 Odo 1216/2005⁸ Nejvyšší soud dovodil, že obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným je možno vydržet, tedy analogicky použít úpravu

⁶ Eliáš, K., Společnost s ručením omezeným, 1. vydání. Praha: Prospektrum, 1997, s. 78.

⁷ Knapp, V., Knappová, M., Občanské právo hmotné. Sv. 1. Praha: Codexis Bohemia, 1995, s. 143.

⁸ Dostupný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

vydržení k věcem movitým. Nejvyšší soud uvedl, že pokud lze podle stávající právní úpravy vydržet akcie, přičemž obsahem těchto je také souhrn práv a povinností mezi obchodní společností a společníkem navzájem, závěr o nemožnosti toho samého pro společnost s ručením mezeným by byl nelogický. Poukázal také na fakt, že vydržení je jedním z pilířů principu právní jistoty. Analogická aplikace byla užita s přihlédnutím ke smyslu a účelu zákona⁹.

Přestože s daným názorem souhlasím, je třeba uvést, že zaznívají také názory oponující. Například Buryan¹⁰ poukazuje na fakt, že povaha obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a společnosti akciové je rozlišná a nadto že zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, výslovně stanovuje, že se na cenné papíry použijí ustanovení o věcech movitých. Dále zdůrazňuje, že obchodní podíl je jinou majetkovou hodnotou, nikoliv věcí. K tomu bych rád uvedl, že návrh občanského zákoníku počítá s vymezením věci v právním smyslu tak, že ukončí nynější nevyhovující stav, kdy se předměty občanskoprávních vztahů rozlišují na věci, práva a jiné majetkové hodnoty (§ 461 odst. 2 návrhu: „*Věc v právním smyslu je vše, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí*“). Také zákonodárce si uvědomil, že dané rozdělení postrádá praktický význam a může přinášet v praxi výkladové problémy, viz právě odejmutí možnosti analogické aplikace ustanovení ke kupní smlouvě v obchodním zákoníku, která se vztahuje jen na věci movité, pro obchodní podíl na základě poněkud zbytečně formalistického výkladu. Výklad výše uvedené definice obsažené v návrhu občanského zákoníku může být poměrně nejasný, nicméně že pod ni můžeme zařadit obchodní podíl, zcela jasně vyplývá z důvodové zprávy k § 953 až 961, kde je uvedeno, že „*Některé movité věci podléhají zápisům ve veřejnoprávních evidencích...*“ a v následném výčtu je uveden obchodní podíl. Případné výkladové pochybnosti jsou tak odstraněny.

3. Převod obchodního podílu

O smlouvě, jíž se převádí obchodní podíl, hovoří § 263 odst. 3 písm. a), kde je taková smlouva zařazena mezi tzv. absolutní obchody. Pro obchodněprávní režim je tedy rozhodující

⁹ K analogickému výkladu srov.: Telec, I. Metodika výkladu právních předpisů. Právně hermeneutická technika. 1. vydání. Brno : Doplněk, 2001, nebo Eliáš, K. Obdoba (Poznámky k analogii v právu). Právník, CXLII, 2003, č. 2, s. 97 an.

¹⁰ Buryan, J. Vydržení obchodního podílu. Právní rádce, XVI, 2008, č. 6, s. 18 an.

fakt, že se jedná o převod obchodního podílu, bez významu zde je úplatnost či bezúplatnost převodu či zda se smlouva o převodu obchodního podílu uzavírá mezi podnikateli. Další úpravu převodu obchodního podílu nalezneme v § 115; dané ustanovení však nestanoví další požadavky ohledně smlouvy, kterou je obchodní podíl převáděn, ať už úplatně nebo bez úplaty, nicméně je zřejmé, že bude muset být splněn požadavek určitosti a srozumitelnosti ve smyslu ustanovení § 37 odst. 1 občanského zákoníku. Smlouva o převodu obchodního podílu tak bude muset obsahovat identifikaci smluvních stran, identifikaci předmětu převodu (včetně uvedení jaká bude účast nabyvatele na společnosti), identifikaci osoby, na níž se podíl převádí. Úprava je velice kusá a mnoho dřívějších výkladových problémů¹¹ dnes již vyřešila judikatorní činnost Nejvyššího soudu a Vrchního soudu. Další obligatorní náležitost dovodila judikatura¹², a to určení, zda jde o převod úplatný nebo bezplatný a jde-li o převod úplatný pak také výši nebo způsob stanovení úplaty. Absence takového ujednání o úplatnosti by znamenala absolutní neplatnost pro neurčitost právního úkonu. Není však vyloučeno, aby cena byla stanovena v samostatné příloze smlouvy za podmínky, že příloha je vyhotovena nejpozději současně s podpisem smlouvy¹³.

Dále je třeba posoudit přímé či analogické ustanovení obchodní kupní smlouvy, resp. smlouvy darovací v případě bezúplatného převodu. Přestože Vrchní soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 7 Cmo 519/2005¹⁴ ze dne 20. prosince 2005 vztáhl na smlouvu o převodu obchodního podílu ustanovení o smlouvě kupní, Nejvyšší soud přímou aplikaci vyloučil v jiném rozhodnutí¹⁵, ve kterém potvrdil nutnost určit, jakým způsobem bude stanovena cena obchodního podílu, přestože pro kupní smlouvu je postup stanovení ceny při jeho neurčení uveden v § 448 odst. 2 obchodního zákoníku. Analogickou aplikaci ustanovení

¹¹ Srov. Štenglová, I. Smlouva o převodu obchodního podílu, Právo a podnikání, 7/1995, str. 6.

¹² Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 3. 1995 sp. zn. 7 Cmo 120/94, shodně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006 sp. zn. 29 Odo 221/2005 (dostupný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

¹³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 4. 2006 sp. zn. 29 Odo 221/2005 (dostupný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

¹⁴ Publikované v: Právní rozhledy 9/2006, str. 348 a 349.

¹⁵ Usnesení 29 Odo 221/2005 (dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

o darovací smlouvě na bezúplatný převod potvrdil Nejvyšší soud v dalším ze svých rozhodnutí¹⁶.

4. Vlastnosti obchodního podílu

Je potřeba zodpovědět otázku, zda obchodní podíl může mít určité vlastnosti, jak tyto vlastnosti mohou být určeny¹⁷ a zda můžeme uvažovat o něčem, jako je jakost vyjádřená v § 420 odst. 2 obchodního zákoníku, tedy jakost, která odpovídá účelu stanovenému ve smlouvě, nebo není-li tento účel ve smlouvě stanoven, pro účel, k němuž se takové zboží zpravidla užívá.

Vlastnosti obchodního podílu připustil Nejvyšší soud již v roce 1998, když v rozhodnutí ze dne 22. dubna sp. zn. 1 Odon 150/97 uvedl, že „*za vlastnost obchodního podílu jako předmětu právního úkonu je nutno považovat i rozsah a obsah obchodního jmění, resp. čistého obchodního jmění společnosti, o jejíž obchodní podíl se jedná, neboť od toho závisí hodnota obchodního podílu (§ 61 odst. 1 obch. zák.)...*“ S tímto závěrem se plně ztotožňuji.

Avšak nezdá se mi možné, aby obchodní podíl měl určitou jakost, která odpovídá účelu, pro který je zpravidla určen. Vyplývá to z toho, že kauzou převodu obchodního podílu může být několikero individuálně určených důvodů. Účast na společnosti, ať už formou převodu obchodního podílu či akcií, se zpravidla nabývá za účelem uplatňování práv společníka, resp. akcionáře. Avšak těchto je vícero počínaje hlasováním na valné hromadě a ovlivňování chodu společnosti, přes podíl na zisku až po opětovný prodej třetí straně. Ba dokonce můžeme uvažovat různé kombinace. Pokud nejsme schopni přesně determinovat účel, pro který je obchodní podíl nabýván, těžko určíme jakost, která se s takovým účelem pojí. Daný závěr potvrdil Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 5452/2008¹⁸ ze dne 26. října 2010. Na druhou stranu v tom samém rozhodnutí Nejvyšší soud zcela jasně vyjádřil, že při převodu obchodního podílu je možno dohodnout se na vlastnostech, jaké má převáděný obchodní podíl mít, resp. tyto vlastnosti určit ve smluvní

¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. března 2007, sp. zn. 29 Odo 266/2005 (dostupný na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

¹⁷ Srov. § 420 odst. 1 obchodního zákoníku, kde je uvedeno, že prodávající je povinen dodat zboží v jakosti, jež určuje smlouva...

¹⁸ Rozhodnutí je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

dokumentaci. Což je podle mého názoru podmínka pro uplatnění nároku z odpovědnosti za vady a jeden ze závěrů ze kterých vycházím.

Naší pozornosti nesmí uniknout ani rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR, který měl možnost vyjádřit se k vlastnostem převáděných akcií. Skutkový stav dané věci vypadal tak, že žalobce dvěma kupujícím prodal akcie za 1.300,- Kč za akcii s cílem akcie rychle prodat dál. K předpokládanému opětovnému prodeji nedošlo a kupující si pod hrozbou odstoupení od smlouvy vymohli snížení kupní ceny, ke které došlo dodatky ke smlouvě. Finanční úřad jako žalovaný vyměřil žalobci daň z příjmu v původní výši 1.300,- Kč za akcii, tedy nerefletoval dodatky sníženou kupní cenu. První dvě instance odmítly snížení kupní ceny s tím, že měnit lze pouze závazek, který nezanikl. A právě o zaniklý závazek se jedná zde, neboť bylo řádně plněno.

Co z uvedeného rozhodnutí Nejvyššího správního soudu můžeme dovodit? Jednak fakt, že Nejvyšší správní soud nevyloučil odpovědnost za vady převáděných akcií. V daném případě však nedošlo k tomu, že by nabyvatel nárok z odpovědnosti za vady uplatnil, ostatně jak vyplývá z rozhodnutí, ani to netvrdil a nedokazoval. Naopak Nejvyšší správní soud minimálně naznačil možnost uplatnit tento nárok, když ve svém rozhodnutí vyjádřil, že „v této věci nejde ani tak o to, zda kupující mohli zjistit vady předmětných akcií, ale zda je skutečně zjistili a u stěžovatele uplatnili a zda na základě takové reklamace došlo nikoli ke zpětné změně původně ujednané ceny, ale zda následně vznikl stěžovateli závazek poskytnout z této ceny slevu.“ O odstavec dále myšlenku dále rozvedl, když uvedl, že „prodávající však nemůže nést bez konkrétního smluvního ujednání odpovědnost za tržní cenu převáděných akcií, neboť ta se mění v čase a je součástí investorského rizika, které nese kupující. Je naopak v obvyklých případech na kupujícím, aby si před nákupem akcií ověřil hospodářskou situaci emitenta a další skutečnosti rozhodné pro ocenění nabývaných akcií.“ Podlé mého názoru tak je rozhodující, aby byl případný nárok za vady obchodního podílu posuzován vzhledem k podkladům, ze kterých nabyvatel při uzavření smlouvy vycházel a vzhledem k péči a opatrnosti, která se od něj jako nabyvatele dala očekávat.

Je třeba zamyslet se také nad tím, jakým způsobem mohou být dané vlastnosti převodcem poskytnuty. Dle mého není potřeba, aby přímo ve smlouvě byly přesně vyčísleny veškeré závazky společnosti, úplně postačí, pokud v dodatku ke smluvní dokumentaci budou připojeny závěry prověrky převodce (due dilligence), poněvadž právě zde najdeme nejen účetní rozvahu, nýbrž jsou zmíněny další vlastnosti mající vliv na hodnotu obchodního

podílu, potažmo vůli nabyvatele. Mohu uvést např. oblast zaměstnanosti (kolektivní smlouvy atd.), vztah k životnímu prostředí (šetrnost výrobních procesů k životnímu prostředí apod.) či soulad s právními normami (hrozící litigace) a případně již probíhající litigace, nebo jiné dokumentace převodcem poskytnuté. Bude tedy důležité určit, z čeho nabyvatel při převodu obchodního podílu vycházel a následně by z toho měly vycházet také soudy při svém rozhodování jednotlivých kauz. Naopak pokud nabyvatel má v době převodu k dispozici veškeré podklady, avšak špatně z nich vyvodí důsledky pro hodnotu obchodního podílu, odpovědnost již nese sám, neboť převodce nebude odpovídat za neschopnost nabyvatele.

Jsem přesvědčen o tom, že při posuzování případného nároku z odpovědnosti za vady se bude posuzovat, zda z převodcem poskytnutým podkladům a při využití veškerých dalších veřejně přístupných zdrojů, mohl převodce při větší opatrnosti, pečlivosti a profesionalitě, kterou lze po něm vyžadovat, rozpoznat skutečnost, která se ukázala jako znehodnocující obchodní podíl a která je důvodem uplatňování nároku. Pakliže nemohl, je na místě analogicky aplikovat ustanovení § 422 odst. 1, tedy odpovědnosti za vadu zboží.

Zajímavým rozhodnutím, ve kterém se však k nastolené otázce Nejvyšší soud nevyjádřil, je usnesení sp. zn. 29 Odo 1241/2004¹⁹, kde dochází k převodu obchodního podílu, přičemž v téže době probíhá spor o nemovitost, která je jediným majetkem společnosti. Nabyvatel odmítá zaplatit kupní cenu, neb tato vycházela právě z hodnoty předmětné nemovitosti, a namítá, že je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku to po něm požadovat. Odvolací soud toto zamítl s poukazem na to, že nabyvatel si měl obstarat informace rozhodné pro určení hodnoty obchodního podílu, a to tím spíše, že byl sám společník dané společnosti. V dovolání však nabyvatel namítá, že spor o vlastnictví nemovitosti byl pravomocně ukončen a o podaném dovolání se z veřejných zdrojů dovědět nemohl. Nejvyšší soud se však dané otázky nevěnoval a rozhodnutí předchozích instancí zrušil pro jiný důvod.

Pro informaci doplním, že vliv výše závazků společnosti na kupní cenu a také samotnou vůli nabyvatele smlouvu uzavřít je akcentován také judikaturou, např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne sp. zn. 29 Cdo 1599/2008²⁰, 10.11.2010, se dočteme, že *„není představitelné, že by jejich [závazků, pozn. autora] hodnota neměla vliv na kupní cenu*

¹⁹ Usnesení ze dne 7. února 2006 je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

²⁰ Rozhodnutí je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

podniku, respektive na vůli žalované projevenou ve vztahu k předmětu převodu.“ V tomto konkrétním případě se jedná o kupní cenu podniku, nikoliv obchodního podílu, ale jsem přesvědčen, že daný závěr je přenositelný na obchodní podíl, poněvadž také jeho hodnota je značně ovlivněna výší závazků společnosti.

5. Neplatnost smlouvy o převodu obchodního podílu pro omyl

Ustanovení § 49a občanského zákoníku určuje, že právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně.

Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 564/2006²¹ naznačil možnost použití § 49a občanského zákoníku. V rozhodnutí vyjádřil, že „to, že si účastníci smlouvy byli vědomi toho, že výčet závazků D. e. s. a. s. nemusí být úplný a pro ten případ sjednali způsob vypořádání práv z odpovědnosti za vady, nevylučuje současně bez dalšího použití § 49a obč. zák.“ Tím se nám otevřela další možnost, jak se s případnými vadami vypořádat. Avšak je potřeba upozornit na fakt, že ne vždy je vhodné a zdaleka již ne chtěné, aby daný smluvní vztah byl neplatný. Nabyvatel již mohl vynaložit velké úsilí a náklady v souvislosti s převodem.

6. Význam velikosti obchodního podílu

V zahraničí se při posuzování odpovědnosti za vady obchodního podílu nerozlišuje, zda jde o převod obchodního podílu či podniku. Avšak podmínkou k takové odpovědnosti převodce je takový podíl na hlasovacích právech, který převodci umožňoval kvalifikovaně ovlivňovat řízení podniku²². V Německu judikatura dovodila hranici kvalifikovaného vedení 75% podílem na hlasovacích právech²³. Rozhodovací praxe soudů tamtéž také dovodila,

²¹ Rozhodnutí ze dne 12. dubna 2007 je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

²² Čech, P., K převodu obchodního podílu I, Právní rádce 11/2007, str. 33.

²³ Čech, P., K převodu obchodního podílu I, Právní rádce 11/2007, str. 33.

že odpovědnost za vady podniku nelze shledat u převodce s menší než 50%²⁴ účasti na obchodní společnosti, naproti tomu zcela určitě odpovídá převodce s 80%²⁵.

Dle mého je v tomto případě potřeba rozlišovat záruční odpovědnost, tedy smluvní, a odpovědnost zákonnou. Teoreticky se nemůže převodce 5% podílu zaručit za vlastnosti podniku, které podnik bude mít za 1 rok po koupi. Jednak proto, že jako minoritní společník nemohl doposud významně ovlivňovat chod společnosti a její budoucí směřování, což je pro budoucí výkonnost podniku klíčové, nadto nemusí přesně vědět, jaké plány s podnikem mají většinoví společníci. Na druhou stranu nevidím důvod, proč by smlouva o převodu 5% obchodního podílu nemohla takové ustanovení obsahovat. Ano, jedná se o značné riziko pro převodce a já nevidím moc důvodů, pro které by s takovým rizikem převodce souhlasil, nicméně je již na něm, aby toto posoudil. Nechal bych na převodci, aby posoudil potenciální náklady vůči potenciálním výnosům a dospěl ke konečnému rozhodnutí. Pokud by se za takový menšinový podíl zaručila obchodní společnost, její statutární orgán by následně mohl odpovídat za to, že neuváženým převzetím daného závazku způsobil obchodní společnosti škodu po té, co tato společnost musela plnit ze záruční odpovědnosti. Avšak bude třeba posuzovat každý případ individuálně. Pokud by se z dosavadního směřování a vývoje obchodní společnosti, stejně jako ze situace na trhu/relevantním odvětví a z komunikace s většinovými společníky dalo svědomitě po uvážení veškerých dostupných informací, tedy v souladu s péčí řádného hospodáře, dovodit, že daná společnost skutečně předmětnou vlastnost za 1 rok bude mít a kupec nabízí výrazně vyšší než tržní cenu/podíl v dané společnosti se nehodí k ostatním aktivitám převodce/je zde významná podnikatelská příležitost, ke které jsou potřeba finanční prostředky atd., jedná se o zcela legitimní úkon a podstoupení podnikatelského rizika. Případná odpovědnost by tak měla vyplývat z faktu, že daný závazek byl převzat za nevýhodných podmínek nebo neuváženě, nikoliv ze samotného převzetí takového závazku.

Co se týče zákonné odpovědnosti za vady, zde nevidím rozdíl. Obě strany mají totiž vůči sobě informační povinnost, a to před uzavřením smlouvy o převodu obchodního podílu, ať už se jedná o obchodní podíl ve výši 10, 40 či 90%. Jedná se o povinnost sdělit druhé straně informace významné pro samotné uzavření smlouvy, přičemž potvrzení této povinnosti

²⁴ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora, BGHZ 65, 246, 251.

²⁵ Rozhodnutí Vrchního zemského soudu v Mnichově, NJW 1967, 1326.

shledáme mimo jiné v rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 3724/2009²⁶, ve kterém Nejvyšší soud nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu a uvedl, že „porušení právní povinnosti lze spatřovat v nedostatečném poskytnutí informací významných pro uzavření smlouvy.“ Ostatně obdobně judikoval Spolkový soudní dvůr v Německu, když řešil informační povinnost smluvních stran právě při převodu obchodního podílu. V rozhodnutí²⁷ navíc uvedl, že „ohodnocení objektu koupě, které je tímto pro externího zájemce obtížnější a které nelze vyrovnat ani jeho případnými odbornými znalostmi této tematiky, stejně tak jako jeho obzvláštní závislost na úplnosti a správnosti informací, které mu jsou k situaci ohledně obratu a výnosů podniku sdělovány, a rovněž i zpravidla rozsáhlé důsledky rozhodnutí o koupi ospravedlňují to, aby byla prodávajícímu uložena zvýšená povinnost poskytovat dostatečné informace, a aby péče, kterou je v tomto případě potřeba vynaložit, byla posuzována přísněji.“ Tato povinnost dopadá na převodce v každém případě, tedy ať už převádí podíl jakékoliv výše, neboť převodci jsou informace ohledně účetnictví či právech třetích osob týkajících se podniku známy²⁸. Ostatně ve výše uvedeném rozhodnutí Spolkového soudního dvora byli převodci dva, z nichž podíl obou byl menší než 25%. Výše převáděného podílu tak má význam v případě, že bychom posuzovali odpovědnost za vady při převodu obchodního podílu ustanoveními týkajícími se převodu podniku, tedy odmítli aplikaci ustanovení týkajících se zboží.

7. Prohlášení a záruky převodce

S ohledem na rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 564/2006²⁹, ve kterém si strany při uzavření smlouvy o prodeji akcií stanovily, že ukáže-li se prohlášení prodávajících, že společnost, jejíž akcie byly předmětem prodeje, nemá ke dni uzavření smlouvy jiné závazky vůči třetím osobám, ať splatné či nesplatné, než ty, které jsou vyjmenovány v příloze smlouvy a že nedosahují vyšší výše, než je v této příloze uvedeno, zcela nebo zčásti nepravdivé, je kupující

²⁶ Rozhodnutí ze dne 12. července 2010 je dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

²⁷ BGH (Spolkový soudní dvůr), VIII ZR 32/00, Právní rozhledy 10/2001, str. 512.

²⁸ Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3704/2009, ze dne 22. února 2011, kde se zabýval právem společníka na informace a uzavřel, že toto sice je omezené, nicméně má právo na veškeré informace týkající se rozsahu a struktury majetku společnosti a všech smluv s významnějším dopadem na nakládání s tímto majetkem (dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

²⁹ Viz poznámka 21.

oprávněně žádat slevu z celkové kupní ceny stanovené za prodej akcií prodávaných na základě smlouvy. Nejvyšší soud za této situace dovodil, že účastníci se dohodli na vypořádání práv z odpovědnosti za vady odchylně, než stanoví dispozitivní úprava vypořádání v obchodním zákoníku, čímž vyloučili právo kupujícího od smluv odstoupit. Avšak nevyloučil možnost dovolat se neplatnosti smlouvy pro omyl dle § 49a občanského zákoníku (k tomu viz výše).

Vzhledem k tomuto závěru by pravděpodobně Nejvyšší soud neumožnil ani dovolat se nároku z odpovědnosti za vady podle § 422 odst. 1 obchodního zákoníku, pokud by bylo vypořádání stanoveno odchylně. Za tohoto stavu bych osobně viděl jako nejjistější východisko zcela jasně v prohlášeních a zárukách vymezit, jakým způsobem bude vypořádání probíhat. Pro vyloučení veškerých pochybností je zde možnost uvést, že v případě, že nepravdivost, neúplnost, nepřesnost kteréhokoliv prohlášení nezakládá nárok kupujícího na náhradu škody, ztráty či snížení kupní ceny, nýbrž že dojde k úhradě „újm“, jejíž výpočet bude stanoven v takové smlouvě.

8. Základní ekonomická analýza

Je pravdou, že subjekty jsou si povinny v rámci závazkových vztahů hlídat svá práva, jak potvrdilo usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 5452/2008 ze dne 26. října 2010³⁰, avšak veškerá ochrana nemůže být odmítnuta s poukazem na podnikatelské riziko. Přijměme na chvíli závěr, že s obchodním podílem, jakožto nikoliv věcí, nemůžeme spojit odpovědnost za vady. V takovém případě by při koupi obchodního podílu, jehož hodnota se před samotným převodem např. kvůli nesrovnalostem v účetnictví zdála býti větší, neměl nabyvatel adekvátní ochranu, která spočívá třeba právě v institutu snížení kupní ceny. Jakákoliv transakce by se tak stávala riskantnější, spolu s tím by se náklady na ni zvýšily. Jednak proto, že by kvalita a detailnost právních prověrek musela být vyšší, což se samozřejmě odrazí také v její ceně. Dále by nabyvatel musel vzít v úvahu případné budoucí náklady vzniklé z vad, u kterých je nejhorší fakt, že pro jejich odhad nebudou žádné podklady. Co když 3 roky po koupi obchodního podílu přijde osoba se směnkou na 0,5 miliardy, zatímco 60% obchodní podíl byl koupen za 20 milionů? Jelikož víme, že škoda na čistém obchodním majetku je škoda na obchodním podílu, tzn. škodou samotných

³⁰ Dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>.

společníků³¹, je zde potřeba umožnit nabyvateli obchodního podílu adekvátní obranu. Opak by znamenal výrazné zvýšení nákladů a z hlediska ekonomické analýzy práva³² nesmysl, neboť výsledkem daného výkladu by byla ekonomická ztráta. Můžeme tedy uzavřít, že ekonomický dopad by byl negativní. I toto je jeden z důvodů, proč se přikláním k názoru, že je potřeba na převod obchodního podílu přiměřeně aplikovat ustanovení týkající se zboží a tím akcentovat existenci jeho vlastností.

³¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 3180/2008 ze dne 24. června 2009 (dostupné na internetových stránkách Nejvyššího soudu České republiky: <http://www.nsoud.cz/>).

³² Ekonomická analýza (Law&Economics) práva je jedním z nejvlivnějších směrů v USA, ostatně dřívější děkan Yale Law School na adresu L&E prohlásil, že „*the intellectual movement that has had the greatest influence on American academic law in the past quarter-century is law-and-economics.*“ Více k L&E např.: Posner, R. A., 2007, *Economic Analysis of Law*, Aspen.

Závěr

Účelem této práce bylo poukázat na možnou argumentaci ve prospěch toho, že při převodu obchodního podílu můžeme uvažovat zákonnou odpovědnost za vady. Pokusil jsem se vyrovnat s právní povahou obchodního podílu, s vlivem velikosti převáděného podílu a nastítnit korelaci mezi odpovědností zákonnou a záruční. Dovolil jsem si také malou exkurzi do prohlášení a záruk převodce a základního ekonomického vyhodnocení dopadů závěru, že při převodu obchodního podílu se nedá hovořit o odpovědnosti za vady, neb tento nemá žádnou jakost.

Při své argumentaci ve prospěch zákonné odpovědnosti za vady obchodního podílu vycházím zejména z toho, že judikatura Nejvyššího soudu potvrdila možnost přiměřené aplikace ustanovení kupní (darovací) smlouvy na převod obchodního podílu, dále z faktu, že judikatura potvrdila možnost analogické aplikace ustanovení týkající se movitých věcí pro obchodní podíl a dále judikatury připouštějící fakt, že také obchodní podíl má určité vlastnosti. Nadto jsem daný závěr podpořil krátkou analýzou ekonomického dopadu výkladu opačného a faktem, že v návrhu občanského zákoníku je obchodní podíl považován za věc, nikoliv za jinou majetkovou hodnotu jako nyní.

Jsem toho názoru, že nárok z odpovědnosti za vady je dán, pokud nabyvatel přes veškerou součinnost a opatrnost a profesionální postup při rozboru převodcem poskytnutých podkladů nemohl určit skutečnost, která se po samotném převodu ukázala jako zmenšující hodnotu obchodního podílu. Zároveň převodce má povinnost sdělit nabyvateli veškeré relevantní informace a poskytnout veškeré podklady, které s daným převodem souvisí.